

K A T A L O G

ZABYTKOWYCH PARKÓW

I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH

WOJEWÓDZTWA KIELECKIEGO

P O W I A T

W Ł O S Z C Z O W S K I

część II

opracowany przez

Politechnikę Krakowską

pod kierownictwem naukowym
doc. Janusza Bogdanowskiego

A R C H I W U M
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 026 40 41 w. 130

Nn. imm. 604

K A T A L O G
ZABYTKOWYCH PARKÓW
I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH
WOJ. KIELECKIEGO
powiat WŁOSZCZOWSKI
cz. II

Niniejsze opracowanie pow. włoszczowskiego zostało ułożone w porządku alfabetycznym i obejmuje następujące miejscowości:

- ✓a✓ 1. Dobromierz ✓
- b✓ 2. Gruszczyn ✓
- ✓c✓ 3. Irządze ✓ woj. śląskie
- ✓d✓ 4. Kluczewsko ✓
- ✓e✓ 5. Krasocin ✓
- f✓ 6. Krasów ✓ Grzędowa, gm. Moskorzew
- g✓ 7. Krasówek ✓ Grzędowa, gm. Moskorzew
- ✓h✓ 8. Krzepin ✓
- ✓i✓ 9. Kwilina ✓
- ✓j✓ 10. Lipie ✓
- ✓k✓ 11. Lubachowy ✓ Grzędowa, gm. Moskorzew
- ✓l✓ 12. Ludynia ✓
- ✓n✓ 13. Łysiny ✓ woj. śląskie

POLITECHNIKA KRAKOWSKA
Wydawnictwo
Instytut Urbanistyki i Ogrodnictwa
Kraków, ul. Warszawska 24

K A T A L O G

ZABYTKOWYCH PARKÓW I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH

Województwa Kieleckiego

POWIAT : WŁOSZCZOWSKI

C Z E S C - I V .

Dyrektor

mgr W. Czekiewicz
mgr inż. Witold Czekiewicz

KIEROWNICTWO NAUKOWE :

mgr J. Bogdanowski
doc.dr hab. arch. Janusz BOGDANOWSKI

Opracowała :

mgr arch. Iadmiła FLAJOROWSKA *Fla*

Współpraca :

mgr Wanda GENGA

Kraków 1970 r.

A R C H I W U M
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nr inw. 604

KWILINA

Park podworski. Sytuacja wg Topograficznej Karty Królestwa
Polskiego. 1839.

K W I L I N A

-----

powiat : Włoszczowa

park podworski

użytkownik : szkoła podstawowa

Wieś położona w pobliżu południowo - wschodniej granicy powiatu o 16 km na południe od Włoszczow~~ę~~, od głównego traktu Częstochowa - Jędrzejów, odległa o 3 km na północ, przy drodze z Chlewic do Bebelna i dalej do Włoszczow~~ę~~.

Miejscowość usytuowana na terenie prawie płaskim nad rzeką Kwilinką, prawobrzeżnym dopływem Nidy, w otoczeniu pól uprawnych od południa i północy, od zachodu lasów, a od wschodu doliny rzeki i zabudowań wsi Kossów.

Zespół podw~~o~~rski składa się z :

- dworu z końca XVIII wieku całkowicie przekształconego i rozbudowanego w XIX/XX wieku i drzew na terenie dawnego parku
- stawów z groblami
- zabudowań gospodarczych

I. ----- Dane historyczne -----

XV wiek	- dziedzicem Kwiliny jest Jan herbu Lis
koniec XVIII w.	- budowa dworu
1839 ^r	- istniał tylko jeden północny staw ; w miejscu pozostałych, obecnych, były żaki podmokłe
pierwsza połowa XIX wieku	- właścicielem był Anglik, który w dużej mierze zniszczył las należący do majątku

do 1869r.	- była tu gorzelnia
1880r.	- folwark należy do dóbr Dzierżgowa
XIX/XX wiek	- przebudowa i rozbudowa dworu

Dane według :

- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego, Warszawa 1890 - 1902.
- Katalog Zabytków Sztuki w Polsce t. III woj. kieleckie pow włoszczowski, Warszawa 1966
- Topograficzna Karta Królestwa Polskiego 1839 r.

II.   Opis stanu obecnego.

-----

1. Położenie i ogólny układ kompozycyjny

Dawny park, obejmuje niewielki obszar, od południowego - zachodu, graniczący z drogą wewnętrzną wsi, od wschodu i południowego wschodu z zabudowaniami gospodarczymi, od północy z łąkami podmokłymi, a od zachodu i północnego zachodu ze stawami.

Obejmuje teren prawie płaski, tylko w części północnej nieznacznie nachylony w kierunku łąk. Dwór usytuowany jest w południowo wschodniej części parku. Z terenu parku, powyżej stawu, roztacza się ładny widok na łąki i groble na tle lasu.

2. Opis elementów układu

Park zajmuje teren w kształcie nieregularnego wieloboku. Najdłuższy jego bok to granica od strony

południowo wschodniej, za którą przechodzi droga ze wsi, poprzez stawy w kierunku Radkowa. Granica ta zaznaczona jest szpalerem głównie kasztanów oraz okazałych topoli. Równolegle do niej, wzdłuż podłużnej osi dworu, znajduje się aleja drzew, która rozdziela dwa wnętrza kompozycji. Jedno z nich - na południowy wschód od alei, o charakterze mieszanego lasu liściastego, drugie zaś na północny zachód bardziej ozdobne, z krótkim rzędem kasztanów, grupą brzoź, kępami krzewów i lipą kilkupienną. Aleja prowadzi od dworu w środek obszernego wnętrza obramionego od strony północno zachodniej zadrzewieniami rowu odwadniającego. Na walory tej części parku składają się głównie : zachowane w dwu półkolistych rzędach tuje / w ilości 13/ bardzo piękny wiąz i jesion oraz grupa lip. Ponadto ściany tego wnętrza południowo zachodnia i północno wschodnia - są przykładem pięknej kompozycji formalnej i kolorystycznej. Równie atrakcyjny choć znacznie mniejszy fragment parku znajduje się na wschód od wyżej opisanego.

Składają się nań " samotniki ": lipy różnych odmian, dąb, jesion, kasztan, występujące na tle grup różnych gatunków drzew.

dzięki otwarciu kompozycji/
W kierunku północnym, od strony dworu/rozciąga się daleki widok. Na krótszej osi budynku usytuowana jest mało efektowna kępa drzew. Wschodnią granicą parku jest szpaler drzew wzdłuż ścieżki nad stawem. Po przeciwnym brzegu stawu stoją zabudowania wsi. Do południowo zachodniej fasady dworu przylega wnętrze, w którego ścianach znajdują się między innymi piękna lipa, okazały modrzew i bez.

Północna i północno - zachodnia część parku związana jest z wodą. Składają się na nią kanały, stawy, groble i wyspy wraz z widokowymi promenadami.

3. Drzewostan

W pobliżu stawów a także wzdłuż południowo - zachodniej granicy założenia występują okazale topole. Ponadto rosną w parku świerki, jesiony, dęby, graby, olchy. Jako akcenty występują tuje, brzozy, wiąz, jesiony, lipy, modrzewie. Krzewy najliczniej reprezentowane bzy, śnieguliczka, leszczyna. Obok lip, najstarsze są zapewne także modrzewie, niektóre tuje, jesiony, topole oraz wiąz. Najmłodsze prócz samosiewów, dosadzenia klonów i jesionów a także " szkółka " leśna w północno - zachodnim krańcu kompozycji.

III. Wstępna analiza stylistyczna i ocena kompozycji

W obecnym stanie zachowania park o cechach romantycznych / promenady / należy uznać za typowo naturalistyczny z drugiej połowy XIX wieku z nieodzownymi atrybutami tego stylu : skupiskami drzew i krzewów, gaikami jednogatunkowych drzew / np. brzozy /, wprowadzeniem do kompozycji wody w postaci stawów, cieków oraz wysp a na nich sztucznych pagórków o cechach romantycznych. Pozostałościami być może starszego założenia są fragmenty geometryczne układu : na północny zachód

od dworu aleja i na południowy zachód - owalne wnętrze ograniczone kulisowym zadrzewieniem.

Całość należy uznać za bardzo wartościową kompozycję ze względu na :

- walory stylowe układu
- stan zachowania, różnorodność gatunków i odmian drzewostanu
- stan zachowania budynku byłego dworu, stawów i dróg dojazdowych
- piękno otaczającego krajobrazu

IV. Wytyczne konserwatorskie

Założenie zachowane w dobrym stanie, zarówno w zakresie parteru jak i piętra.

Drzewa, są w obecnym stanie bardzo wartościowe, należałoby więc chronić je od wycięć, niszczenia i zarostania. W tym celu, wskazanym byłoby objąć je ochroną ścisłą oraz wykonać szczegółową ich inwentaryzację w nawiązaniu do budynku dworu.

Całość można adaptować na cele rekreacyjne lub pozo - stawić w rękach obecnego użytkownika z zastrzeżeniem zlikwidowania wysypisk śmieci na zachód od budynku dworu, stałego porządkowania stawów i całości parku oraz zabezpieczenia przed dewastacją drzew i krzewów szczególnie w okolicy boiska szkolnego.

Park należy :

- otoczyć ochroną ścisłą
- chronić widoki w kierunku północnym i północno - za -
chodnim
- stawy objąć ochroną częściową

Wg. stanu z roku 1971

Opracowała :

mgr inż.arch.

Ludmiła Flagorowska

KWILINA I

PARK PODWORSKI

0 50M 100M
SKALA PRZYBLIŻONA

WG STANU Z R 1971.

ZABUDOWA
MIESZKALNA
I GOSPODARCZA

STAWY I GROBLE

ROWY I KANAŁY

NASYPY

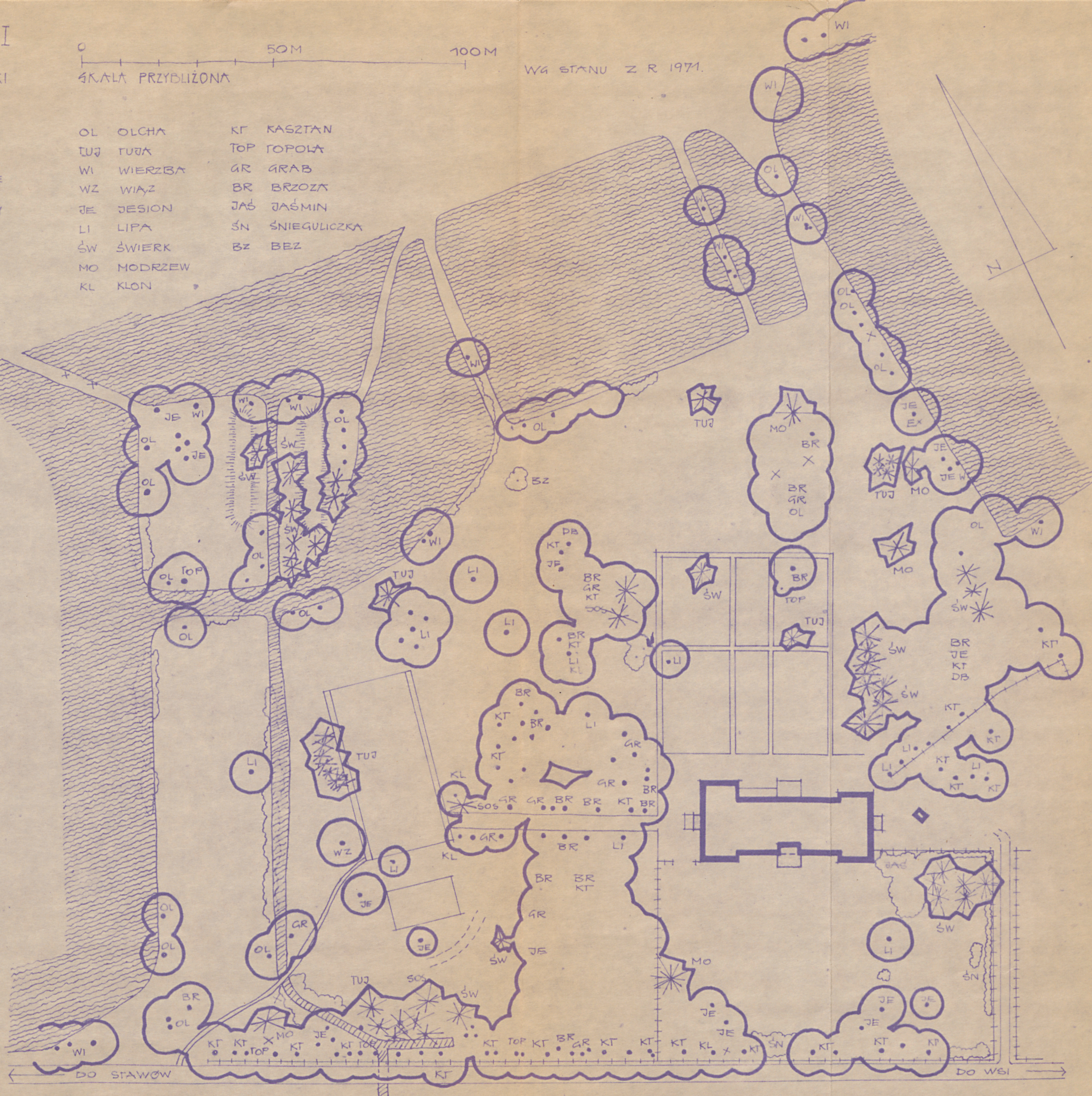
ŚCIEŻKI, DROGI
I ICH ZANIK

OGRODZENIA
NIETRWAŁE

DRZEWA
LIŚCIASTE
I SZPILKOWE

DRZEWA SUCHE,
ŚLADY DRZEW
WYCIĘTYCH,
KRZEWY

OL	OLCHA	KT	KASZTAN
TUJ	TUJA	TOP	TOPOLA
WI	WIERZBA	GR	GRAB
WZ	WIAZ	BR	BRZOZA
JE	JESION	JAS	JASMIN
LI	LIPA	SN	ŚNIEGULICZKA
SW	ŚWIERK	BZ	BEZ
MO	MODRZEW		
KL	KLON		

DO STAWÓW

DO WSI

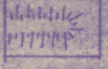

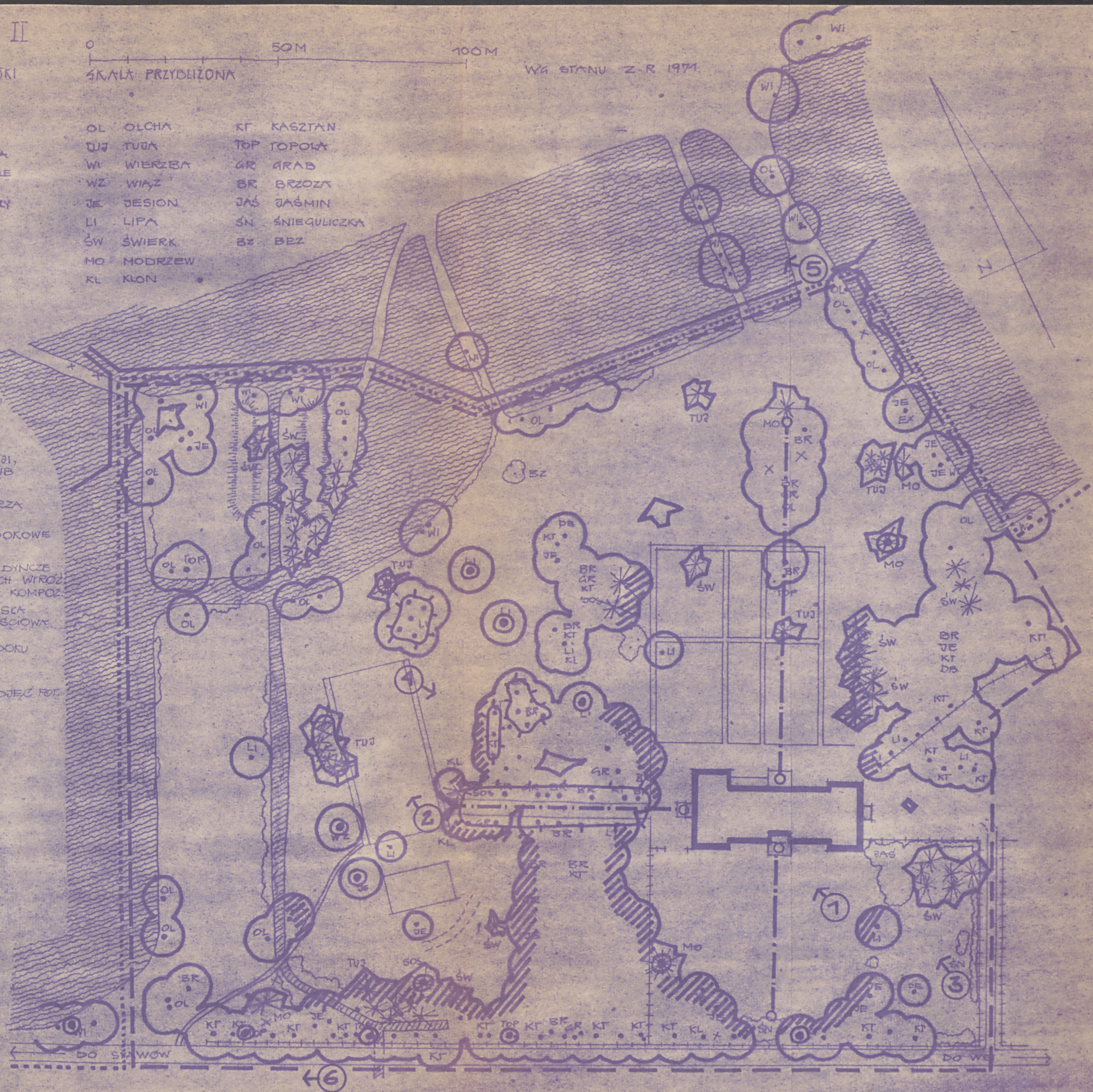
KWILINA II

PARK PODWORSKI

0 50M 100M
SKALA PRZYBLIŻONA

Wg stanu z r. 1971.

- ZABUDOWA MIESZKALNA I GOSPODARCZA
- STAWY I GROBLE
- ROWY I KANALY
- NASYPY
- ŚCIEŻKI, DROGI I INNE ZANIKI
- OGRÓDZENIA NIETRWAŻE
- DRZEWA LIŚCIASTE I SZPIKOWE
- DRZEWA SUCHE, ŚLADY DRZEW WYCIĘTYCH, KRZEWY
- OŚ. KOMPOZYCJI, JEJ ZANIK LUB ZAKOŃCZENIE
- ZARYS WNETRZA KOMPOZYCJI
- KIERUNKI WIDOKOWE
- DRZEWA POJEDYŃCZE LUB W GRUPACH WPROZNIĄDZAJĄCE SIĘ W KOMPOZYCJĘ
- OCHRONA ŚCISKA OCHRONA CZĘŚCIOWA
- OCHRONA WIDOKU
- KOLEJNOŚĆ I KIERUNEK ZDJĘĆ FOT.

KWILINA

Fot. 1. Fragment dworu od strony południowej.

KWILINA

Fot. 2. Wnętrze zachodniej części parku.

KWILINA

Fot. 3. Widok z narożnika południowego parku.

KWILINA

Fot. 4. Wnętrze parku w środkowej części.

KWILINA

Fot. 5. Widok w kierunku stawów od południowego-wschodu.

K W I L I N A

Fot. 6. - Droga wzdłuż południowo-zachodniej granicy parku.